

The Project „Strengthening the capacities of Aarhus Centers in disaster risk reduction (DRR) in order to enhance awareness of local communities”

АКЦИОНИ ПЛАН

**за подизање јавне свести у локалној заједници
у циљу смањења ризика од ванредних
ситуација
за град Крагујевац**

Крагујевац, 2015.

Садржај

Увод.....	3
Суштина концепта смањења ризика од катастрофа.....	3
<i>Стратешки оквир у Републици Србији.....</i>	<i>5</i>
Град Крагујевац – могући ризици и рањивост.....	7
<i>Стање угрожености од обилних падавина.....</i>	<i>8</i>
Елементи акционог плана.....	9
<i>Идентификовани елементи акционог плана за град Крагујевац.....</i>	<i>11</i>
Сврха акционог плана и очекивани резултати.....	13
Приоритетне области, циљеви и активности.....	16

Табеле:

Табела 1. План активности за подизање јавне свести у циљу смањења ризика од елементарних непогода за град Крагујевац

Табела 2. Приоритени програми едукације, према циљним групама и областима ризика, у оквиру активности 2.1.2. Акционог плана

Увод

Акциони план је припремљен у оквиру пројекта „*Strengthening the capacities of Aarhus Centers in disaster risk reduction to enhance awareness of local communities*” који се реализује у оквиру ENVSEC Иницијативе¹. Израда акционог плана је базирана на резултатима Студије анализе потреба за образовањем за смањење ризика од непогода (DRR – *Disaster risk reduction*) на локалним нивоу у Србији² и Известају о процени капацитета Архус центара у оквиру истог пројекта³.

Сврха израде акционог плана је да се на систематичан начин приступи активностима за подизање јавне свести, као и да се мобилишу градске власти и све заинтересоване стране у заједничко и синергетско деловање у циљу постизања што је могуће бољих резултата у области смањења ризика од катастрофа. Акциони план треба другорочно да допринесе унапређењу капацитета становништва за превенцију, одбрану и опоравак од елементарних непогода и катастрофа.

Акционим планом су дефинисане приоритете области и циљеви, краткорочне и средњорочне активности и идентификовани партнери за њихово спровођење. Такође, дефинисани су индикатори за праћење напретка у реализацији планираних активности.

Акциони план је израђен у консултативном порцесу са заинтересованим странама при чему су утврђене специфичности локалне заједнице града Крагујевца у погледу области ризика, приоритетних тема, циљних група и метода које је најбоље применити за спровођење различитих активности у циљу едукације и подизања јавне свести локалног становништва у области смањења ризика од катастрофа.

Носилац спровођења акционог плана је Архус центар Крагујевац.

Суштина концепта смањења ризика од катастрофа

Смањење ризика од катастрофа је широк концепт и подразумева систематски приступ идентификовању, процени и смањењу ризика од катастрофа, односно

¹ ENVSEC / Enviroment and Secutity Initiative

² Strengthening the Capacities of Aarhus Centres in Disaster Risk Reduction (DRR) in Order to Enhance Awareness of Local Communities Project -Report on needs assessment in Public Education in DRR at the local level in Serbia, Violeta Orlović Lovren, PhD, Belgrade, August 2014 (ENVSEC, UNDP)

³ Strengthening the capacities of Aarhus Centres in disaster risk reduction (DRR) in order to enhance awareness of local communities Project - Consultancy services for a desk study on the abilities of Aarhus Centres and NGOs in DRR education in Albania, Armenia, Bosnia and Herzegovina, Kyrgyzstan, Moldova, Serbia and Tajikistan, REPORT 4 August 2014 (1st version) 29 August 2014 (2nd version)

превенцију ризика и изградњу капацитета за приправност појединаца, организација и целокупне заједнице.

Разне опасности, посебно природне непогоде, није могуће спречити, али је могуће смањити њихове негативне ефекте. У том смислу, неопходно је учинити локалну заједницу што више отпорном на те опасности. Међусобно зависни фактори, који потичу од различитих сектора и сегмената живота, доприносе појави катастрофа. Поред природних, могу се јавити и многе изазване људским деловањем, повезане са неодрживим праксама у планирању, развоју инфраструктуре, управљању животним средином, укључујући и климатске промене, економске и социјалне факторе, као што су сиромаштво и неодрживи стилови живота, неплански урбани развој, исцрпљивање природних ресурса итд. Приступ смањењу ризика од катастрофа, треба променити од досадашњег који се највише базирао на управљању у ванредним ситуацијама и краткорочним секторским мерама, ка холистичком и дугорочним који се фокусира на људску одговорност и смањење ранивости. Због свега тога је неопходан интегралан приступ превенцији и смањењу ризика од катастрофа.

Стратешки циљеви за укључивање политике смањења ризика од катастрофа подразумевају њено интегрисање у политику и планирање одрживог развоја заједнице, изградњу капацитета и отпорности институција и целокупне заједнице на опасности, као и њено интегрисање у систем који обухвата спремност за реаговање у ванредним ситуацијама и опоравак након ванредних ситуација. То подразумева да се систем не фокусира једино на смањење губитака, већ се циљеви односе на превенцију ризика, смањење ризика и јачање отпорности заједнице. За то је потребно подизати здравље и економску снагу заједнице, водећи посебно рачуна о међусекторским питањима у тим процесима, као што су смањење сиромаштва и адаптација на климатске промене.

За развој капацитета и изградњу отпорности, као једног од кључних циљева политике смањења ризика, подизање јавне свести и едукација су један од најефикаснијих механизма у том процесу. Данас у свету, јачање отпорности заједница је у фокусу свих релевантних међународних докумената који су у вези са смањењем ризика од катастрофа, а такође и улога едукације и подизања јавне свести у развоју културе отпорности и јачању капацитета за превенцију и спремност за суочавање са хазардним ситуацијама. Перцепција заједнице треба да буде преоријентисана од разумевања катастрофа као екстерних догађаја на које не може да се утиче, у правцу прихватања сопствене одговорности за допринос нежељеним догађајима и потреби јачања капацитета грађана да преузму активну улогу у тим процесима.

Светски прихваћени стандарди и препоруке у области смањења ризика од елементарних непогода и катастрофа препознати су и у стратешким документима и регулативи Републике Србије.

Република Србија је у последњих неколико година развијала стратешки приступ и законодавни оквир у области управљања ризицима и поступању у ванредним ситуацијама. Донета је Национална стратегија заштите и спасавања у ванредним ситуацијама („Службени гласник РС” број 86/11), Закон о ванредним ситуацијама („Службени гласник РС” бр. 111/09 и 92/11), Национални програм управљања ризиком од елементарних непогода (2014.), док су у припреми Акциони план за заштиту и спасавање у ванредним ситуацијама и Национални програм за смањење ризика од катастрофа за период од 2015-2019. године. И други секторски документи и регулатива препознају област превентивне заштите и реаговања у случају хазарда, природних непогода и катастрофа, као што су Закон о заштити животне средине, Закон о водама, Закон о планирању и изградњи, Закон о шумама, Закон о заштити од пожара и др. Значајни су и документи Републике Србије у области климатских промена: Прва национална комуникација (2010.) и нацрт Друге националне комуникације (2015.) које су израђене као обавеза Републике Србије у оквиру Међувладиног панела о климатским променама.

У оквиру Националне стратегије заштите и спасавања у ванредним ситуацијама, утврђено је пет стратешких области, од којих су четири области од кључне важности за планирање и спровођење активности за смањење ризика на територији града Крагујевца, и то:

- Стратешка област 1. – Обезбедити да смањење ризика од катастрофа постане национални и локални приоритет са јаком институционалном основом за спровођење;
- Стратешка област 2. – Идентификовати, процењивати и пратити ризике и побољшати рано упозоравање;
- Стратешка област 3. – Користити знање, иновације и образовање у циљу изградње културе безбедности и отпорности на свим нивоима и
- Стратешка област 4. – Умањити факторе ризика.

Националним програмом су утврђени главни правци деловања ради смањења ризика, и то:

1. Систематски приступ управљања ризицима;
2. Предузимање активности са циљем јачања превенције;
3. Планирање и инвестиције засноване на планирању ризика;
4. Обезбеђивање што је могуће већег степена заштите људи и имовине од нових елементарних непогода и катастрофа;
5. Смањење ризика од настајања штета од природних катастрофа.

Национаним програмом је утврђено шест компоненти као приоритетне у деловању, од чега су три од значаја за област смањења ризика од елементарних непогода и катастрофа:

Компонента 2. – Идентификација ризика;

Компонента 3. – Структурно и неструктурно смањење ризика;

Компонента 6. – Ефикасан опоравак.

Програмом је предвиђен озбиљнији приступ предузимању мера, као што су планирање које је засновано на познавању ризика, како би се обезбедило што је могуће већи степен заштите људи и имовине од последица елементарних непогода већег интензитета, односно смањити ризик наступања штетних последица већег обима. Наглашено је да јасна анализа одлука може утицати на процес планирања, пројективања и изградње, чиме би се обезбедила отпорност инфраструктуре у елементарним непогодама. Такође, утврђено је да буџетирање финансијских средстава за заштиту од елементарних непогода захтева детаљно разумевање очекиваних годишњих просека штета и вероватних максималних губитака, као и анализу степена неизвесности.

Посебно је наглашена потреба за заједничку сарадњу у циљу разумевања кључних изазова који се односе на адаптацију и управљање ризиком од природних катастрофа кроз размену знања и искустава. Међутим, препознато је да је размена информација о ризицима међу заинтересованим странама још увек ограничена. Такође, утврђена је потреба појачања надзора и контроле, као и укључивање мера смањења ризика у развојне планове, како за коришћење земљишта, тако и за програме инвестирања у поједине секторе. Грађани те односе треба да разумеју како би се ефикасније укључили у процес доношења одлука. Избор одговарајућих структурних и неструктурних мера, треба да се врши узимајући у обзир кључне техничке, економске, еколошке и друштвене факторе. Утврђено је и да треба уложити напор да се повећа сада ниска заступљеност осигурања за случај елементарних непогода, која је последица неразумевања потребе за осигурањем и користи које оно доноси, а такође да треба радити и на отклањању отпора осигуравајућих кућа према овој врсти осигурања.

Нацртом акционог плана за спровођење Националне стратегије за заштиту и спасавање у ванредним ситуацијама и радној верзији Националног програма за смањење ризика од катастрофа, планиране су активности у области смањења ризика, као што су подизање сопствених капацитета и знања, увођење тих тема у наставне планове и програме и подизање знања и свести различитих циљних група и широке јавности. Утврђена је и обавезе ангажовања локалних самоуправа у тим активностима.

На територији града Крагујевца у наредним годинама се може очекивати појава екстремних временских услова. Наиме, према постојећим подацима, у последњих пет деценија дошло је до повећања средње температуре у готово целој земљи, с тим што је повећање просечне температуре израженије у пролећном периоду. Годишње падавине опадају, док се број дана са интензивним падавинама повећава. Крагујевац има значајан позитиван тренд повећања средње дневне, максималне дневне и минималне дневне температуре. Посебно је то изражено за све температуре за пролеће и лето и за максималну дневну температуру у зиму. С друге стране, Крагујевац има негативан тренд дневно акумулираних падавина изражено за целу годину (-0,57), у пролеће (-4,71) и лето (-5,23), док је у зиму и јесен позитиван.

Опасна подручја су окарактерисана у односу на природне опасности (сви атмосферски, хидролошки, сеизмолошки и пламени феномени који, услед своје локације, озбиљности и учестаности, имају потенцијал озбиљног утицаја на друштво), нпр. поплаве, клизишта и усеци, шумски пожари, земљотреси. Поред изливања река и потока услед обимних атмосферских падавина, опасност од плављења насељених места прети и због неадекватног одржавања канала за одводњавање око и у насељеним местима.

Као значајна плавна подручја на територији града Крагујевца означена су подручја у току реке Лепенице и доњем делу тока реке Угљешнице.⁴ Река Лепеница протиче кроз уже градско подручје где се налазе и ушћа њених притока.

Знатно повећање нивоа подземних и површинских вода изазвано обилним падавинама, односно засићења водом потенцијално нестабилних маса доводи до појаве клизишта. У таквим условима поједине средине које нису у стању да приме већу количину воде од киша, снега и водотока, представљају потенцијалну опасност за појаву клизишта, а то су у првом реду оне средине које садрже глину и које се налазе углавном у нижим пределима и долинама већих река. У неогеним језерским басенима Шумадије, присутна су бројна клизишта која причињавају значајне штете, али нема услова за настанак нестабилности великих размера.

Земљотресима је угрожено око 50 % територије Републике Србије, углавном у опсегу до магнитуде 7. Највећи број земљотреса лоциран је на подручју Централне Србије. Последњи земљотрес, који је био значајан за територију Крагујевца, био је на Копаонику, 1980. године, јачине 8 степени Меркалијеве скале.

Град Крагујевац поседује разгранату мрежу путева који повезују град са великим бројем градова и насеља, док је железничким пругама повезан са главних правцима према Будимпешти, Бару и Солуну, а којима се превози и роба која може припадати и

⁴<http://www.rdvode.gov.rs/doc/6.2.1%20Znacajna%20poplavna%20podrucja%20za%20teritoriju%20Republike%20Srbije.pdf>

категорији опасних материја. Стога се могу очекивати и хемијски удеси ограничених размера.

Од укупног броја становника на територији Крагујевца, који живе у 57 насеља и 78 месних заједница, више од 80 % живи у градском подручју, што представља посебна ризик за њихову сигурност у хазардним ситуацијама и у случају катастрофа.

Стање угрожености од обилних падавина

Од разорних поплава које су се десиле у мају 2014. године, присутне су биле и обимне падавине, као и олујно невреме са ударима ветра од 60 km/h и падавинама од 50 l/m².

Поред плављења кућа, привредних и пословних објеката, штете су начињене на некатегорисаним путевима, мостовима, сеоским водоводима, артерским бунарима, канализационој мрежи, водотоковима, пољопривредним културама.

Због плављења у прекиду су били многи путни правци, дошло је и до оштећења путне инфраструктуре и појаве клизишта. Изливање реке Угљешнице у близини депоније у Јовановцу је био посебан ризик, а пут ка Бездану је дуго био у прекиду. Многи путни правци, који су били у овом периоду у прекиду, изложени су ризику од прекида и при новој појави јаких падавина и клизишта: према Јовановцу, према Буковцу, ка Дуленима, пут Крагујевац-Баточина. Мост у Каменици је угрошен због клизишта. А оштећени су и угрожени многи локални путеви у Љубичевцу, Дуленима, Великим Пчелицама, правац Корман-Комаран.

Бројни водотци који се налазе на територији Крагујевца су већином бујичног карактера тако да представљају стални ризик у случају нових обилнијих падавина и елементарних непогода: Бресница, Ждраљица, Грошница, Дуленка, Сребреница, Дивостињски поток, Козујевачка река. Река Угљешница представља сталну опасност и у свом горњем и у доњем току.

Снабдевање пијаћом водом града Крагујевца се врши из система Гружа, Грошница, Морава (Шумаричка акумулација). Систем је добро обезбеђен водоутврдама, али при великим водостајима, када се испушта вишак воде из система, може доћи до подизања нивоа воде у Лепеници. Изливањем Лепнице угрожено је Комаранско поље. Испуштање воде из акумулације Шумаричко језеро иде у реку Сушицу која у том случају представља ризик од изливања ван свог корита.

Додатни проблеми се јављају са електро и водоводном мрежом и квалитетом пијаће воде која се добија из бунара, замућење услед обилних падавина, иако сами бунари нису поплавлени.

Нека подручја су посебно под ризиком, као нпр. насеље Лекина Бара које је у последњих 10 година плављено три пута.

На сеоским подручјима на територији Крагујевца присутна су бројна клизишта: Вињиште, Ивићево, Страбари, Кутлово, Велике Пчелице, Дулени, Станово, Горња Сабатна, Доња Сабатна, Комарице, Доња Мала, Маршић, Белошевац поред криве Ђуприје, Караула у Болешевцу, Теферич, Буковац, Маслово, Љубичевац, Корићани.

Тренутно је активно 17 клизишта, од тога два велика при чему је директно угрођено 20 кућа.

Штете које су проузроковане приком претходних елементарних непогода умногоме су биле увећане због неуређених водотока, обрушених обала, запуштених јарака-канала и пропуста. Овакво стање је проузроковало плављење већих површина и појаву многих клизишта чиме је угрожен велики број кућа.

Најпроблематичнији су канали-пропусти на подручју села Ивићево, Маришић, Коморан, Угљешница, Петровац, Трибас, Дулене, Велике Пчелице, Сушички поток. Такође су запуштени и путни канали на правцу Крагујевац-Теферич-Јабучје-Букуровац-Бешњаја.

Град Крагујевац је, у марту 2015. године, донео Оперативни план одбране од поплава који је усаглашен са републичким оперативним планом.

Постојећи систем противградне заштите баризан је на коришћењу противградних ракета. Проблем је што их је тешко обезбедити у довољном броју, тако да су од штете од града првенствено угрожена пољопривредна подручја.

Пропратна појава великих поплава и падавина је и појава великог броја змија чије хватање и уклањање могу да раде само обучена лица.

Након катастрофа, услед материјалних губитака и сметњи у привредним активностима повећава се степен ризика од пораста сиромаштва. Негативни утицаји на животни стандард и запосленост, посебно је изражен код руралног становништва.

Елементи акционог плана

У складу са налазима Студије анализе потреба за образовањем за смањење ризика од непогода (DRR) на локалном нивоу у Србији, основни елементи за израду акционог плана и разматрање са заинтересованим странама груписани су на следећи начин:

Области ризика:

- Поплаве;
- Јаке и обимне падавине;

- Суше;
- Пожари;
- Мразеви, екстремно ниске температуре;
- Поледица, залеђивање;
- Обимне снежне падавине;
- Град;
- Јак ветар;
- Клизишта;
- Ерозија земљишта;
- Земљотреси;
- Хемијски удеси;
- Епидемије.

Теме:

- *Превентивне мере за смањење ризика* - Заштита водотока, речних обала (неконтролисан саобраћај, загађење, бацање отпада, непланске градња и сл.), успостављање механизма информисања и комуникације са грађанима и сл.;
- *Мере за јачење спремности на одговор у случају непогода и катастрофа* – Континуирано презентовање практичних информација и препорука јавности о активностима, поступцима и процедурама за заштиту имовине, здравља и сигурност појединаца и породица, информисање о поступцима које треба предузети у циљу непосредне заштите и спасавања у пословним и стамбеним зградама, другим објектима и местима где људи живе и раде, односно поступци и процедуре за евакуацију, збрињавање, пружање прве медицинске помоћи, информисање о систему заштите и спасавања у ванредним ситуацијама - институционалне надлежности и улога субјеката система заштите и спасавања и др.;
- *Мере за јачање спремности за одговор у току и опоравак након непогоде или катастрофе* – Организовање и пласирање информација о предострожности и мерама које се предузимају после ванредне ситуације за заштиту здравља и сигурност појединаца и породица и др.

Циљне групе:

- Повереници и заменици повереника цивилне заштите;
- Новинари;
- Пољопривредници;
- Наставници;
- Деца школског узраста;
- Новинари;
- Волонтери;

- Одрасло сеоско становништво;
- Рањиве групе: деца, стари, особе са посебним потребама и мајке са децом млађом од 15 година.

Приступ/методе/стратегије:

- Масовни медији;
- Друштвене мреже;
- Дисеминација едукативног и информативног материјала;
- Тренинзи;
- Вршњачка едукација;
- Фокус групе, састанци;
- Јавне манифестације, уличне манифестације;
- Симулације;
- Трансфер искустава и добре праксе;
- Студијске посете.

Партнери:

- *Државне институције:* МУП- Сектор за ванредне ситуације, Национални тренинг центар, Канцеларија за обнову поплавлених подручја, Републички хидрометеоролошки завод, Републички сеизмолошки завод, министарство надлежно за послове у области образовања, министарство надлежно за послове у области заштите животне средине и др.
- *Органи локалне самоуправе* – Градска управа, Градски штаб за ванредне ситуације, месне заједнице;
- Образовне установе – основне и средње школе, факултети;
- Здравствне установе – Дом здравља Крагујевац, Институт за јавно здравље Крагујевац, Клинички центар Крагујевац, Апотека Крагујевац, Завод за здравствену заштиту радника Застава
- Јавна предузећа – Србијаводе, градска јавна и јавно комунална предузећа;
- Удружења – Црвени крст, Архус центар, и др.
- Медији;
- Експерти у области управљања ризицима и психо-социјалну подршку.

Идентификовани елементи акционог плана за град Крагујевац

Заинтересоване стране на консултативном састанку су, на основу својих досадашњих искустава и садашње ситуације на територији града и његовог ширег подручја, истакли да теме у области смањења ризика од катастрофа првенствено треба да обухватате однос грађана према животној средини и поштовању урбанистичких правила и стандарда градње. Закључено је да је становништво изузетно мало информисано о начинима на које се ризици могу смањити и ублажити негативне

последнице непогода, тако да само њихово понашање често представља велики фактор ризика. Закључено је, такође, да је подручје града Крагујевца најугроженије бујичним поламама, клизиштима, сушама, пожарима, градом и обимним снежним падавинама. Сложили су се да је најприоритетније потребно успоставити континуитет у информисању и едукацији широке јавности, пре свега путем локалних медија и емисија које већ имају велику слушаност, а обрађују теме из области животне средине и комуналних делатности. Поред тога, посебну пажњу треба обратити на едукацију деце школског узраста, кроз неформалне облике образовања, с обзиром да постојећи степен формалног образовања у овој области не даје задовољавајуће ефекте. Такође, с обзиром на степен угрожености, потребно је развити посебне програме едукације за становништво у руралним областима на ширем подручју града.

Постојећа регулатива подразумева спровођење поступака јавних набавки за све активности, мере и пројекте које се финансирају из буџета. Међутим, према постојећој прописаној форми за планирање програмског буџета, активности за смањење ризика од катастрофа и деловање у ванредним околностима, нису јасно издвојени па то ствара велике тешкоће у финансирању. С тим у вези, неопходно је изнаћи и друге изворе финансирања, а посебно подизати свест људи да сами могу сопственим анагажовањем пуно да допринесу спровођењу превентивних мера и активности и тиме значајно помогну смањењу ризика и умањењу финансијских штета у случају елементарних непогода и катастрофа.

Представници градских институција су истакли да, и поред великог труда који они улажу у обуку за смањење ризика, њихов капацитет није довољан да обухвате потребан број људи и све циљне групе, као и да одрже потребан континуитет. Стога су сви изразили спремност за сарадњу и понудили партнерство у спровођењу будућег акционог плана.

На основу досадашњих искустава идентификовани су приоритетне области ризика:

- клизишта (у току целе године);
- поплаве (посебно бујичне);
- снежне падавине;
- уличне поплаве;
- град;
- пожари (подршка ватрогасцима у едукацији и самоконтроли поштовања прописа).

Циљне групе:

- Пољопривредно становништво у билизини водотока;
- Ученици у школама у одређеним подручјима града за које је процењено да су угрожене;

- Рурално становништво окупљено преко месних заједница (састанци једном месечно и понављати колико год је потребно);
- Медији;
- Приградско становништво поред водотока;
- Волонтери који би учествовали у едукацији и патролама на терену у циљу контроле постојећег стања.

Методe:

- едукативни филмови, слике, практични промери;
- Медији: 5-то минутне емисије (додати теме у области смањења ризика у постојеће програме који се баве комуналним темама: нпр. у емисији Комунални сервис, или Јутарњи програм систематично један пут недељно или један пут месечно);
- Састанци у сарадњи са председницима савета месних заједница-повереницима цивилне заштите;
- Практичне симулације и акције за неформално образовање.

Поред тема везаних за идентификоване области ризика, неке од приоритетних тема које су биле идентификоване на основу скорог искустава са катастрофалним поплавама су да је потребно обучити људе о исправном поступку за санирање загађења воде у бунарима за водоснабдевање пре поновне употребе, као и едукација становништва о потреби откопавања канала око сопствених објеката, чишћењу шахти, пропуста и сл. Разумевање и познавање ризика на ниву заједнице може утицати на одлуке становништва у тренутку непогоде, односно спремности на реакцију, познавање локација, битних објеката, спасилачких процедура за евакуацију. Ефикасно разумевање ризика од поплава захтева боље разумевање узрока различитих типова плавлeња, вероватноће њиховог појављивања, као и спознају размера, трајања, дубине и брзине. Такође, кључно је и разумевање развоја ризика током времена, с обзиром на глобалне климатске промене.

Сврха акционог плана и очекивани резултати

Акциони план је усаглашен са националним стратешким циљевима у области смањења ризика од катастрофа и обавезама које проистичу из законске регулативе за локалне самоуправе.

Спровођење акционог плана треба да допринесе даљем јачању капацитета организација цивилног друштва и локалних институција за укључивање свих локалних заинтересованих страна за припрему заједничких активности и њихово повезивање у правцу стварања визије економске и социјалне сигурности, као и

сигурности животне средине града Крагујевца. Такође, треба да осигура стално побољшање рада свих институција на смањењу ризика, промоцији сигурности, проактивном деловању и одговарајућем решавању ризика и претњи у сврху побољшања квалитета живота његових грађана.

Основа за смањење ризика од катастрофа и повећање културе отпорности на катастрофе састоји се у познавању опасности, као и физичких, друштвених, економских и еколошких угрожености са којима се заједница суочава, али и начина на које се те опасности и осетљивости краткорочно и дугорочно мењају и деловање у складу са тим знањем. С тим у вези, потребно је постићи следеће:

- 1) Разумевање ризика и оснаживање за укључивање у спровођење превентивних мера за смањење ризика, кроз укључивање у доношење одлука и коришћење домаћег знања, капацитета и ресурса, укључујући и разумевање и примену мера за подизање отпорности на климатске промене;
- 2) Предвиђање и ограничавање утицаја катастрофа укључујући примену савремених технологија за мониторинг и рано упозоравање у циљу заштите живота, инфраструктуре, имовине и објеката, културног наслеђа, животне средине и економског капитала, односно минимизацију физичких и социјалних губитака у току екстремних временских прилика и других катастрофа;
- 3) Спремност за одговор на ризике у ванредној ситуацији и спремност за спровођење хитне стратегије за опоравак и брзо враћање на претходно стање, инсититуционалних, социјалних и економских активности.

Због комплексности саме области и великих изазова, остваривање партнерстава је кључно за подизање отпорности заједнице. Појединачна инсититуција, организација или појединац, нису у стању да самостално постигну неки значајан резултат у овој области.

Улога „Мреже Архус центара Србије” (коју чине удружење „Архус центар” из Крагујевца, „Регионални Архус центар Суботица” из Суботице, удружење „Архус центар Нови Сад” из Новог Сада и удружење „Архус центар јужне и источне Србије” из Ниша) је да створи прилику за заједничко деловање владиних институција, локалних самоуправа, организација цивилног друштва и експерата, иницира дијалог о приоритетима и најбољим стратегијама у развоју отпорности заједнице, као и да развије партнерства у напорима за побољшање општег квалитета живота.

Сврха спровођења активности утврђених овим акционим планом је да се изгради отпорност заједнице кроз промоцију и подизање јавне свести о значају смањења ризика као интегралне компоненте развоја града, чиме ће се постићи смањење људских, социјалних и економских губитака и губитака у животној средини који настају као последица природних непогода, технолошких катастрофа и катастрофа у животној средини. Благовремено ширење информација о хазардима, улога

формалног и неформалног образовања, укључујући и професионалне тренинге и тренинге свих заинтересованих страна у интегралном систему заштите и спасавања начин је да се институције и сами грађани боље заштите и побољшају своју отпорност на катастрофе. Посебан акценат је важно ставити на адекватну припрему и помоћ деци, старијим особама и особама са инвалидитетом.

Систематично информисање грађана о активностима повезаним са смањењем ризика од катастрофа треба да омогући и њихово укључивање у мапирање специфичних претњи у окружењу у оквиру израде процене ризика за територију града Крагујевца.

Планирање и припрема активности на едукацији и подизању јавне свети треба да буде оријентисана према тематским областима релевантним за смањење ризика од елементарних непогода и катастрофа. Кључне теме за одређене циљне групе се одређују на основу претходне процене угрожености појединих категорија становништва у одређеним насељима и подручјима града, укључујући и теме које су заједничке и битне за изградњу капацитета институција, отпорности целе територије града, као и отпорности целокупног становништва. Теме за сарадњу са институцијама и заједничке активности су:

- Укључивање процене ризика у процес доношења одлука на нивоу града Крагујевца;
- Развој урбанистичких и техничких услова за градњу који обезбеђује отпорност грађевина на катастрофе, засновани на проценама друштвених, економских и еколошких утицаја;
- Интегрисање процене ризика од катастрофа у урбанистичке и просторне планове и планове за управљање у насељима подложним катастрофама;
- Улога инспекцијских служби у смањењу ризика од катастрофа и сл.

С друге стране, за широку јавност треба нагласити теме које се односе на промену свакодневних лоших навика и стилова живота којима се угрожава безбедност или изазивају теже последице услед акцидената, елементарних непогода и катастрофа, то су:

- Заштита од пожара (превентивне мере, осигуравање проходности пожарних путева итд.)
- Заштита вода (заштита изворишта и водотокова, одржавање речних корита, заштита од загађења - управљање отпадом које осигурава да смеће не доспева у реке, испуштање отпадних вода итд.);
- Заштита од вода (подизање и одржавање водоутврда, подизање засада дуж корита река итд.)
- Заштита и унапређење шума и растиња (опасности од паљења ватре на отвореном, заштита шума од ентомолошких и фитопатолошких болести, заштита подмлатка и дубећих стабала, заштита приземног покривача, заначај

шума и зелених површина у смањењу ризика од екстремних временских прилика и сл.);

- Заштита земљишта од настанка ерозивних процеса;
- Утицај климатских промена и адаптација на климатске промене у функцији смањења ризика од природних катастрофа;
- Пољопривредна пракса;
- Култура становања итд.

Очекивани резултати спровођења акционог плана су:

- 1) Пружен допринос изграђењу културе безбедности и отпорности код становништва на територији града Крагујевца;
- 2) Смањен ризик од катастрофа на територији града Крагујевца.

Приоритетне области, циљеви и активности

Приоритетна област 1. - *Обезбеђивање да смањење ризика од катастрофа постане један од приоритета јавних политика и планирања развоја града Крагујевца*

Специфични циљ 1: Успостављена партнерства заинтересованих страна за спровођење заједничких активности у циљу укључивања концепта процене и смањења ризика од катастрофа у процес доношења одлука и развојна и планска документа града.

- Покретање и потписивање Иницијативе „За безбедан Крагујевац”;
 - Успостављање мреже контакт особа и механизма комуникације за остављање заједничких активности у оквиру Иницијативе;
 - Припрема плана заједничких активности (израда акционог плана за постепено интегрисање политике смањења ризика и повећања безбедности града у локална стратешка и планска документа; израда дугорочне платформе и плана „Build Back Better” и сл.);
 - Промоција и информисање јавности о значају и суштини Иницијативе.
-

Специфични циљ 2: Започето спровођење заједничких активности на укључивању политике смањења ризика у стратешка, развојна и планска документа града

- Покретање иницијативе за израду и учешће у изради акционог плана адаптације на климатске промене за град Крагујевац, у функцији смањења ризика од екстремних временских прилика и природних катастрофа.

Приоритетна област 2.– *Разумевање ризика и превентивно деловање за смањење ризика*

Специфични циљ 1: Идентификовано угрожено становништво према подручјима и циљним групама

- Израда прелиминарне процене степена угрожености одређених подручја на територији града и процене броја угроженог становништва;
- Израда мапе угрожености подручја и базе података угрожености становништва према осетљивим групама;

Специфични циљ 2: Подигнут ниво знања за разумевање узрока и последица ризика и свести о значају предузимања превентивних мера за смањење ризика.

- Припрема и спровођење истраживања о нивоу знања и спремности становништва да учествују у активностима на смањењу ризика од катастрофа (колико знају о узроцима и последицама катастрофа, како треба да реагују у ванредним ситуацијама, колико су спремни да се активно ангажују у смањењу ризика од катастрофа итд.);
- Припрема програма едукације за одређене циљне групе и за одређене области и приоритетне теме;
- Спровођење програма едукације за различите циљне групе према различитим областима и приоритетним темама;
- Спровођење кампања/е за подизање јавне свести о превентивним мерама смањења ризика од катастрофа.

Приоритетна област 3. – *Побољшање спремности становништва за одговор у току катастрофе и опоравак након ванредних ситуација подизањем нивоа знања у процесу управљања ризиком у циљу смањења рањивости и повећању безбедности становништва*

Специфични циљ 1: Побољшано информисање и рано упозоравање о ризицима

- Успостављање и тестирање механизма за размену информација и комуникацију између заинтересованих страна на територији града о ризицима и поступање у току и након ванредних ситуација;
- Укључивање информација и упустава о активностима, поступцима и процедурама за реаговање у и након ванредних ситуација у програме обуке и кампање подизања јавне свети.

Специфични циљ 2: Повећана спремност становништва на одговор у ванредним ситуацијама и брз опоравак након њих

- Укључивање у активности на спровођењу програма обуке које спроводе надлежни државни органи (МУП, Национални тренинг центар, Министарство надлежно за послове у области рада и социјалне политике, Министарство надлежно за послове образовања) у области управљања ризицима.

Приоритетна област 4. – *Унапређивање сопствених капацитета за коришћење знања и иновација у циљу изградње културе безбедности и смањења ризика од катастрофа*

Специфични циљ 1: Ојачана сарадња са другим Архис центрима и организацијама цивилног друштва у земљи и региону и подигнут капацитет Архус центра Крагујевац у области смањења ризика од катастрофа.

- Размена искустава и примера добре праксе са другим градовима и пројектима;
- Ораганизовање и учешће чланова Архис центра у обукама државних институција и међународних организација.

Специфични циљ 2: Успостављено праћење и извештавање о рализацији акционог плана

- Успостљављање праћења индикатора и извештавање о спроведеним активностима у области смањења ризика од катастрофа;
- Евалуација ефеката спровођења акционог плана за подизање јавне свести у циљу смањења ризика од катастрофа.

План активности за достизање утврђених циљева за приоритетне области приказан је у Табели 1.

Приоритетни програми едукације, према циљним групама и областима ризика, приказани су у Табели 2.

Табела 1. План активности за подизање јавне свести у циљу смањења ризика од елементарних непогода за град Крагујевац

Приоритетна област 1. - Обезбеђивање да смањење ризика од катастрофа постане један од приоритета јавних политика и планирања развоја града Крагујевца			
Специфични циљ	Активност	Партнери	Индикатор
1.1. Успостављена партнерства заинтересованих страна за спровођење заједничких активности у циљу укључивања концепта процене и смањења ризика од катастрофа у процес доношења одлука и развојна и планска документа града	1.1.1.Покретање и потписивање Иницијативе „За безбедан Крагујевац”	Све заинтересоване стране	1.Потписан документ 2.Број заинтересованих страна потписница документа
	1.1.2. Успостављање мреже контакт особа и механизма комуникације за остављање заједничких активности у оквиру Иницијативе	Све заинтересоване стране	1.Број заинтересованих страна које су именовале контакт особе 2. Успостављен/и механизам/и комуникације
	1.1.3. Припрема плана заједничких активности (израда акционог плана за постепено интегрисање политике смањења ризика и повећања безбедности града у локална стратешка и планска документа; израда дугорочне платформе и плана „Build Back Better” и сл.)	Све заинтересоване стране	1.Израђен акциони план за интегрисање политике смањења ризика у друге секторске политике
	1.1.4. Промоција и информисање јавности о значају и суштини Иницијативе	Све заинтересоване стране	1.Број обајава у медијима 2.Број промотивних активности

1.2.Започето спровођење заједничких активности на укључивању политике смањења ризика у стратешка, развојан и планске документа града	1.2.1. Покретање иницијативе за израду и учешће у изради акционог плана адаптације на климатске промене за град Крагујевац, у функцији смањења ризика од екстремних временских прилика и природних катастрофа	Све заинтересоване стране Скупштина града Крагујевца	1.Донета одлука о изради акционог плана за акаптацију на климатске промене за град крагујевац
--	---	---	---

Приоритетна област 2.– Разумевање ризика и превентивно деловање за смањење ризика

Специфични циљ	Активност	Партнери	Индикатор
2.1. Идентификовано угрожено становништво према подручјима и циљним групама	2.1.1. Израда процене степена угрожености одређених подручја на територији града и броја угроженог становништва	Секретаријат за ванредне ситуације, Ситуациони центар, Градски штаб за ванредне ситуације, Секретаријат за инспекцијске послове, месне заједнице	1.Израђена прелиминарна процена угрожених подручја са проценом броја угроженог становништва
	2.1.2. Израда мапе угрожености подручја и базе података угрожености становништва према осетљивим групама	Секретаријат за ванредне ситуације, Ситуациони центар, Градски штаб за ванредне ситуације, Секретаријат за инспекцијске послове, месне заједнице	1.Израђена база података са подручјима угрожености и бројем угроженог становништва према осетљивим групама
2.2. Подигнут ниво знања за разумевање узрока и последица ризика и свести о значају предузимања превентивних мера за смањење ризика	2.1.1. Припрема и спровођење истраживања о нивоу знања и спремности становништва да учествују у активностима на смањењу ризика од катастрофа (колико знају о узроцима и последицама катастрофа, како треба да реагују у ванредним ситацијама, колико су спремни да се	Градски штаб за ванредне ситуације, Секретаријат за ванредне ситуације, Ситуациони центар, Школска управа Крагујевац, месне заједнице, волонтери	1.Број анкетираних према циљним групама 2.Израђена анализа потреба за едукацијом према циљним групама

	активно ангажују у смањењу ризика од катастрофа итд.)		
	2.1.2. Припрема програма едукације за одређене циљне групе и за одређене области и приоритетне теме (Табела 2.)	Секретаријат за ванредне ситуације, Секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине, Школска управа Крагујевац, Црвени крст, Ватрогасна бригада Крагујевац, образовне установе, здравствене установе, Секретаријат за инспекцијске послове, јавна предузећа	1.Број израђених програма едукације
	2.1.3. Спровођење програма едукације за различите циљне групе према различитим областима и приоритетним темама	Секретаријат за ванредне ситуације, Секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине, Школска управа Крагујевац, Црвени крст, Ватрогасна бригада града Крагујевца, образовне установе, здравствене установе, Секретаријат за инспекцијске послове, јавна предузећа, месне заједнице, медији, друге организације цивилног друштва	1.Број спроведених програма едукације 2.Број одржаних едукативних скупова 3.Број полазника обухваћених едукативним програмима 4.Број јединица едукативног материјала према врстама
	2.1.4. Спровођење кампања/е за подизање јавне свести о превентивним мерама смањења ризика од катастрофа	Секретаријат за ванредне ситуације, Школска управа Крагујевац, Црвени крст, Ватрогасна бригада града Крагујевца, образовне установе,	1.Број објава у медијима 2.Број обухваћеног становништва

		здравствене установе, Секретаријат за инспекцијске послове, јавна предузећа, месне заједнице, медији, друге организације цивилног друштва	
	2.1.5.Припрема и спровођење истраживања о нивоу знања и спремности становништва да учествују у активностима на смањењу ризика од катастрофа (колико знају о узроцима и последицама катастрофа, како треба да реагују у ванредним ситуацијама, колико су спремни да се активно ангажују у смањењу ризика од катастрофа итд.), након спроведених програма едукације и кампања/е, према циљним групама	Градски штаб за ванредне ситуације, Секретаријат за ванредне ситуације, Ситуациони центар, Школска управа Крагујевац, месне заједнице, волонтери	1.Број анкетираних према циљним групама 2.Израђена процена остварене промене у нивоу знања и свести људи у области смањења ризика
Приоритетна област 3. – Побољшање спремности становништва за одговор у току катастрофе и опоравак након ванредних ситуација подизањем нивоа знања у процесу управљања ризиком у циљу смањења рањивости и повећању безбедности становништва			
Специфични циљ	Активност	Партнери	Индикатор
3.1. Повећана спремност становништва на одговор у ванредним ситуацијама	3.1.1. Учешће у програмима обуке које спроводе надлежни државни органи (МУП, Национални тренинг центар, Министарство надлежно за послове у области рада и социјалне политике, Министарство надлежно за послове образовања) у области управљања ризицима.	Градски штаб за ванредне ситуације, Секретаријат за ванредне ситуације, Ситуациони центар, Школска управа Крагујевац	1.Број активности у којима је укључен Архус центар

3.2. Побољшано информисање и рано упозоравање о ризицима	3.2.1. Успостављање и тестирање механизма за размену информација и комуникацију између заинтересованих страна на територији града о ризицима и поступање у току и након ванредних ситуација	Градски штаб за ванредне ситуације, Секретаријат за ванредне ситуације, Ситуациони центар, и све заинтересоване стране	1. Број укључених заинтересованих страна 2. Успостављени редовни консултативни састанци у оквиру Иницијативе 3. Број реализованих симулација
	3.2.2. Укључивање информација и упуштања о активностима, поступцима и процедурама за реаговање у и након ванредних ситуација у програме обуке и кампање подизања јавне свести	Градски штаб за ванредне ситуације, Секретаријат за ванредне ситуације, Ситуациони центар, школска управа Крагујевац	1. Број едукативних програма и кампања у којима су укључени елементи поступања у ванредним ситуацијама

Приоритетна област 4. – Унапређење сопствених капацитета за коришћење знања и иновација у циљу изградње културе безбедности и смањења ризика од катастрофа

Специфични циљ	Активност	Партнери	Индикатор
4.1. Ојачати сарадњу са другим Архис центрима и организацијама цивилног друштва у земљи и региону и подићи капацитет Архус центра Крагујевац у области смањења ризика од катастрофа	4.1.1. Размена искустава и примера добре праксе са другим градовима и пројектима	Мрежа Архус центара, ОЕБС	1. Број остварних контаката кроз разне видове сарадње
	4.1.2. Ораганизовање и учешће чланова Архис центра у обукама државних институција и међународних организација	МУП - Национални тренинг центар, Канцеларија за обнову и помоћ поплављеним подручјима, Министарство надлежно за послове	1. Број обука у којима су учествовали представници Архус центра

		образовања, Министарсто надлежно за послове заштите животне средине, ОЕБС и др.	
4.2. Успостављено праћење и извештавање о рализацији акционог плана	4.2.1. Успостљављање праћења индикатора и извештавање о спроведеним активностима у области смањења ризика од катастрофа		1.Успостављена организациона структура и база података за праћење индикатора 2.Израђени и обајвљени периодични и годишњи извештај о напретку акционог плана
	4.2.2. Евалуација ефеката спровођења акционог плана за подизање јавне свести у циљу смањења ризика од катастрофа		1.Израђена годишња евалуација ефеката акционог плана

Табела 2. Приоритени програми едукације у оквиру активности 2.1.2. Акционог плана

Ред. Бр.	Циљна група	Област	Метод
1.	Пољопривредно становништво у близини водотока	Бујичне поплаве, клизишта, град	Брошуре (фотографије, практични промери), кратки филмови, предавања и радионице
2.	Рурално становништво	Клизишта, поплаве, град, пожари, суше	Брошуре (фотографије, практични промери), кратки филмови, предавања и радионице – организовање у сарадњи са саветима месних заједница
3.	Приградско становништво у близини водотока	Поплаве	Брошуре (фотографије, практични промери), кратки филмови, предавања и радионице
4.	Ученици школа које су у близини водотока	Поплаве, уличне поплаве	Кратки филмови, радионице, симулације
5.	Широка јавност	Поплаве, уличне поплаве, град, клизишта, обимне снежне падавине, суше, пожари	Радио емисије у трајању од 5 мин једном недељно, специјалне ТВ емисије и кратки прилози од 5 мин једном месечно/недељно
6.	Волонтери	<u>Теме:</u> заштита вода, заштита од вода, управљање отпадом, заштита шума, заштита од пожара, заштита земљишта од ерозивних порцеса итд.	Предавања, радионице, практичне вежбе